

כל הדרכים מובילות לירושלים

מדריך למורה

קהל היעד: תלמידי כיתות ז-ח

תחומי הדעת: גאוגרפיה - אדם וסביבה, עברית

רציונל: החל מהעת העתיקה ועד לימינו ישבה העיר ירושלים על צירי דרכים ראשיות. זאת משום שירושלים הייתה מרכז דתי ושלטוני ורבים היו צריכים להגיע אליה כמה פעמים בשנה. הבאים אליה נשאו עמם מטען רב, ותוואי הדרך היה צריך להתאים גם לו. בכל התקופות הייתה ירושלים עיר מרכזית, ועמים רבים נלחמו כדי לזכות בשליטה עליה ועל הדרכים המובילות אליה.

במהלך היחידה יכירו התלמידים את הדרכים המובילות לירושלים, ילמדו על המבנה הטופוגרפי של השטח כמשפיע על סלילת הדרכים, ילמדו על אפשרויות ההתניידות אל ירושלים ובתוכה ויסללו דרך אישית מביתם אל ירושלים. כל זאת באמצעות למידת חקר, כלים דיגיטליים ושימוש בכלים שפתיים שונים.

מטרות

תוכן

- עמידה על מרכזיותה של ירושלים לאורך ההיסטוריה
- היכרות עם מגוון הדרכים לירושלים ששימשו לאורך ההיסטוריה את העולים לעיר
- היכרות עם המבנה הטופוגרפי של אזור ירושלים ועם מקומה של ירושלים על מפת הארץ
- היכרות עם אפשרויות שונות לניידות אל ירושלים ובתוכה

חשיבה

- התנסות בלמידת חקר
- טיפוח מיומנות ההשוואה: הגדרת תבחינים להשוואה, תיאור דמיון ושוני בדרכים שונות ובנופים שונים
- שימוש באינטרנט כדי לאתר מידע ולצורך טיפוח מיומנויות חשיבה
- התנסות בתהליכי הבניית ידע בפתרון כתבי חידה על פי רמזים באמצעות חיפוש במקורות ידע

טיפוח ערכים

- העמקת הזיקה לירושלים
- הבנת חשיבותה של אחריות האדם לשמור על הסביבה, בגישת קיימות
- חיזוק הזיקה והקשר האישי של כל לומד לירושלים
- קידום עבודת צוות ושיתוף פעולה בין התלמידים

עברית

- העשרת אוצר המילים השייך לתחום הדעת: נגישות, מיקום, קו פרשת המים
- שימוש מושכל באוצר המילים שנרכש במהלך היחידה
- פיתוח מיומנויות הדיון
- שימוש בעובדות לצורך ביסוס והנמקה של עמדה
- קידום כתיבת טקסט מפעיל על פי כללי הסוגה
- קידום מיומנות הפקת מידע מתוך סוגים שונים של היצגים (טקסט, מפות, סרטונים, תמונות)

מהלך ההוראה

נושא	הסבר	למורה - הנחיות והצעות להרחבה
מסך 1 פתיח הצגת היחידה	<p>הציגו את מסך 1 ושאלו:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● למה הכוונה בביטוי כל הדרכים מובילות לירושלים? ● אילו דרכים מובילות לירושלים? ● האם למילה דרך יש משמעות נוספת פרט לשביל המוביל ממקום אחד למשנהו? ● האם אתם מכירים ביטויים נוספים שבהם המילה דרך? מה פירושם? מהי משמעות המילה דרך בכל אחד מהם? ● במה לדעתכם תעסוק היחידה? 	
מסך 2 ו-3 הכרת הציר המוביל של היחידה	<p>הציגו את חלק א' של סיפור המסגרת: בתום הצפייה עברו למסך הבא אחריו.</p>	
מסך 4 פתיח לכתב היחידה	<p>פתיח לכתב היחידה חלק א</p>	
מסך 5 הוראות לפעילות בכיתה בהתאם לסיפור המסגרת ולתוכני היחידה המוצגים	<p>הציגו את מסך 5. קראו את הכתוב בו יחד עם התלמידים. פעלו על פי ההוראות המופיעות במסך:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ חלקו את הכיתה לקבוצות של 4-5 תלמידים. ▪ חלקו לכל קבוצה שק ובו הון התחלתי של 50 מטבעות. ▪ חלקו לכל קבוצה את כתב היחידה המתאים לכל שלב של הפעילות. ▪ לפתרון כל חידה מוקצבות 5 דקות. אפשר לגלוש באינטרנט ולעיין בספרים כדי למצוא את התשובה. אין להיעזר במי שאינו שייך לכיתה. ▪ על פתרון נכון של היחידה תקבל הקבוצה הפותרת 15 מטבעות. ▪ קבוצה שמעוניינת בכך, תוכל לרכוש רמז לפתרון 	

	<p>החידה תמורת 7 מטבעות.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ הציגו את פתרון החידה בסוף כל פרק זמן המוקצב לפתרונה. ▪ הקבוצה המנצחת היא הקבוצה שפתרה את מספר החידות הגדול ביותר וצברה את מספר המטבעות הגדול ביותר. 	
<p>חלוקה של כתב חידה מודפס - במקביל להצגת מסך החידה - מאפשרת עבודה קבוצתית ולא רק עבודה ודיון במליאה.</p> <p>מיל/מייל = יחידת מידת אורך. 1 מיל = 1.6 קילומטרים.</p>	<p>הציגו את המסך של כתב החידה. חלקו לכל קבוצה את כתב החידה מודפס על דף. כתב החידה מבאר שבע למגידו במעלה ההר עולה במיל ה-12 ממצא ארכאולוגי בתוכה התגלה ואם תלך עליה בתוך העיר, תגיע לדרך חברון, לגבעת התחמושת, לבניין כלל ואפילו לבניין המשביר.</p> <p>איזו דרך אני? מה רואים במיל ה-12? מה דעתכם: האם גם היום משתמשים בי? בואו ונראה אם את כתב החידה אתם פותרים.</p>	<p>מסך 6 כתב החידה הראשון</p>
<p>אבני המיל היו מעין עמודי דרכים, בגובה קבוע של מטר ושמונים. העמודים הוצבו במרחק של מיל רומי, השווה ל-1000 פאסום (מידת אורך רומית השווה לכשני צעדים) זו מזו, כ-1500 מטרים של היום. כל עמוד ציין את המרחק שעבר מהעיר הראשית, שממנה יוצאת הדרך.</p> <p>בנוסף לציון המרחקים, נהגו הרומים פעמים רבות לכתוב על עמודי דרך גם את סיפור סלילת הדרך, מועד סלילתה והקדשה לקיסר ששלט בזמן סלילתה, למשפץ הדרך או ללגיון שהיה אחראי על הצבת אבני המיל."</p> <p>הרחבה בנושא העלייה לרגל</p>	<p>הקשיבו לפתרונות שיציעו הקבוצות השונות לכתב החידה. הציגו את המסך ובו הפתרון. קראו את הכתוב במסך: פתרון מי אני? דרך ההר.</p> <p>דרך ההר מתחילה בבאר שבע בדרום ועוברת בארץ ישראל, על קו פרשת המים של רכס ההר העובר במרכז הארץ עד למגידו בצפון.</p> <p>במיל ה-12 התגלתה אבן מתקופת הרומאים. אבן המיל מציינת שזה המיל ה-12 בין ירושלים וחברון.</p> <p>גם היום משתמשים בדרך זו. עובר עליה כביש 60 המוביל מדרום לצפון על רכס ההר.</p> <p>חלקו מטבעות לקבוצות הפותרות.</p> <p>15 מטבעות על פתרון מלא; 8 מטבעות על פתרון חלקי; 4 מטבעות על ניסיון מושקע לפתרון (אף שלא הצליח).</p>	<p>מסך 7 דרך ההר - פתרון כתב החידה הראשון</p>

<p>לירושלים בימי בית שני: עליה לרגל מהתפוצות העליה לרגל מן המקורות שובם של עולי הרגל</p>		
	<p>הציגו את חלק ב' של סיפור המסגרת. בסיום הצגתו עברו למסך שאחריו. הציגו את כתב החידה.</p>	<p>מסך 8 המשך סיפור המסגרת</p>
	<p>פתיח לכתב החידה חלק ב</p>	<p>מסך 9 פתיח לכתב החידה</p>
<p>חלוקה של כתב חידה מודפס - במקביל להצגת מסך החידה - מאפשרת עבודה קבוצתית ולא רק עבודה ודיון במליאה.</p>	<p>הקריאו את כתב החידה. אתרו את הדרך המופיעה בטקסט שלפניכם. "הועלתה הצעה לפנות אל הירדן, יריחו וים המוות. הנסיעה אושרה בלי דיחוי והכול ניעורו לחיים חדשים ושמחו לצאת מירושלים, לשבת על האוכף ולישון במיטות מוצבות במקום פתוח. בתשע בבוקר ניצבה השיירה בפתח המלון ויצאו לדרך. לאחר כשעה התעכבו בכפר זה שליד ירושלים. הראונו את קברו של אלעזר ואת מעיין אלעזר במרכז הכפר. המשכנו בדרכנו, ומראש אחד ההרים נגלה לעינינו חיזיון: ים המוות שרוע כשריון כחול בעמק הירדן. משם רכבנו בטור ארוך וירדנו אל השממה אשר בדרך אל נהר הירדן." על פי קטע מתוך הספר "מסע תענוגות לארץ הקודש" מאת מארק טוויין (בספר רשמים מביקורו בארץ ישראל בשנת 1867). מה ההבדל בין דרך זו לבין דרך ההר שגיליתם בכתב החידה הקודם?</p>	<p>מסך 10 כתב החידה השני</p>
	<p>הקשיבו לפתרונות שיציעו הקבוצות השונות לכתב החידה. הציגו את מסך הפתרון. קראו את הכתוב במסך: דרך יריחו - הדרך העוברת בין הירדן ממזרח לירושלים אל הים התיכון, הנמצא ממערב לירושלים. ההבדל בין הזרמים: דרך ההר היא דרך אורכית, ואילו דרך יריחו היא דרך רוחבית.</p>	<p>מסך 11 דרך יריחו פתרון כתב החידה השני</p>

	<p>חלקו מטבעות לקבוצות הפותרות. 15 מטבעות על פתרון מלא; 8 מטבעות על פתרון חלקי; 4 מטבעות על ניסיון מושקע לפתרון (אף שלא הצליח).</p>	
	<p>הציגו את חלק ג' של סיפור המסגרת. בסיום ההצגה עברו למסך הבא. הציגו את כתב החידה.</p>	<p>מסך 12 ו- 13 המשך סיפור המסגרת</p>
	<p>פתיח לכתב החידה חלק ג</p>	<p>מסך 14 פתיח לכתב החידה</p>
<p>חלוקה של כתב חידה מודפס - במקביל להצגת מסך החידה - מאפשרת עבודה קבוצתית ולא רק עבודה ודיון במליאה.</p>	<p>הראו את המסך המציג את כתב החידה. כתב החידה יש בי שער שאין לו צורך במנעול מי שעובר דרכו את מותו למצוא עלול. זה קרה לא פעם לשיירה שניסתה להגיע אל העיר הנצורה. וגם כשבשער הסתיימה המערכה אי אפשר היה לעבור בגלל הגבעה שעליה אתר הנצחה. מי אני? מיהו השער? ועל איזו תקופה מדובר? איך נפתרה בעיית המעבר? ואם התעכבנו, בואו נחשוב בינתיים: איזו דרך אני מהדרכים המובילות לירושלים?</p>	<p>מסך 15 כתב החידה השלישי</p>
	<p>הקשיבו לפתרונות שיציעו הקבוצות השונות לכתב החידה. הראו את המסך המציג את הפתרון. קראו את הכתוב במסך: מי אני? דרך הכביש. מיהו השער? שער הגיא. התקופה – מלחמת תש"ח (1948). בעיית המעבר נפתרה באמצעות השימוש בדרך בורמה – דרך חדשה לירושלים שגילו לוחמי הפלמ"ח. דרך בורמה עקפה את מוקדי הסיכון בדרך לירושלים. חלקו מטבעות לקבוצות הפותרות. 15 מטבעות על פתרון מלא; 8 מטבעות על פתרון חלקי;</p>	<p>מסך 16 דרך הכביש פתרון כתב החידה השלישי</p>

	4 מטבעות על ניסיון מושקע לפתרון (אף שלא הצליח).	
	הציגו את חלק ד' של סיפור המסגרת. בסיום ההצגה עברו למסך הבא ובו משימת הבית.	מסך 17 ו-18 המשך סיפור המסגרת
	פתיח למשימת הבית.	מסך 19 פתיח למשימת בית.
<p>למשימת הבית יצורפו שני עזרים:</p> <p>1. הוראות עבודה ליצירת ציר דרך בגוגל מפות.</p> <p>2. כללי כתיבת טקסט מפעיל.</p>	<p>הראו את המסך המציג את משימת הבית. הקריאו את המשימה והסבירו אותה. חלקו לתלמידים דף הוראות למשימת הבית (פרטנית). הוראות המשימה:</p> <p>1. בחרו מקום בירושלים שאתם קשורים אליו מסיבה כלשהי (משפחתית, דרך תחומי העניין וכדומה).</p> <p>2. שרטטו מפה המובילה ממקום מגוריכם אל המקום שבחרתם בירושלים.</p> <p>3. שימו לב: ציינו את הדרכים המרכזיות שעליכם להשתמש בהן כדי להגיע מביתכם אל היעד הנבחר בירושלים.</p> <p>למעוניינים אפשרות נוספת: תוכלו לשרטט ציר דרך על גבי מפת google maps</p> <p>קישור למדריך לשימוש בגוגל מפת</p> <p>נוסף על שרטוט המפה עליכם לנסח הוראות הגעה מביתכם אל המקום שבחרתם בירושלים. שימו לב: הוראות הגעה הן טקסט מפעיל. עקבו אחרי כללי הכתיבה של טקסט מסוג זה.</p>	מסך 20 הצגת משימת בית

מהלך ההוראה

נושא	הפעלות דידקטיות	הערות למורה
<p>מסך 21 סיכום השיעור הקודם דיון</p>	<p>הציגו את המסך ובו תרשים הזרימה של הנלמד בשיעור הקודם. שוחחו עם התלמידים על הדרכים השונות שהכירו במהלך השיעורים הקודמים. ערכו דיון על הזיקה האישית שלהם לירושלים: מה יחסם לעיר, מה קושר אותם אליה וכדומה.</p>	
<p>מסך 22 מתן משוב למשימת הבית</p>	<p>התלמידים יציגו את המפות ששרטטו במשימת הבית. כל תלמיד יסביר מדוע בחר באתר הירושלמי שאליו שרטט את הדרך על המפה. כל תלמיד יגיש למורה את דף ההוראות שניסח במשימת הבית. חלקו את דפי ההוראות בין הקבוצות השונות. הציגו על הלוח את המפות ששרטטו התלמידים במשימת הבית. כל קבוצה תתאים בתורה בין דף ההוראות שקיבלה לאחת המפות המשורטטות. חברי הקבוצה ינמקו מדוע שייכו את המפה ואת דף ההוראות זה לזה. התלמידים ששרטטו את המפות וניסחו את דפי ההוראות שהוצגו יתנו משוב לתשובת הקבוצה.</p>	
<p>מסך 23 דרכים לירושלים</p>	<p>בתום הצגת תשובות התלמידים סווגו את הדרכים שציינו לשתי קבוצות: דרכים המובילות אל ירושלים דרכים בתוך ירושלים קראו את הכתוב במסך איך מגיעים לירושלים? יש כמה כניסות לעיר, מתוכן אחת מרכזית: זו שמוכיל אליה כביש מספר 1. האם בני האדם הם משתמשי הדרך היחידים? לא. גם בעלי חיים משתמשים בדרכים וחולקים אתנו אותה סביבת מחיה. בשנים האחרונות הורחבה הדרך לירושלים כדי לאפשר לאנשים להגיע לירושלים בקלות ובנוחות. מתכנני ההרחבה לקחו בחשבון את משתמשי הדרך האחרים ובנו עבורם גשר מיוחד כדי שיוכלו לעבור מצדו האחד של הכביש לצדו האחר. זהו הגשר האקולוגי שנבנה מעל כביש מספר 1 באזור שורש.</p>	

<p>מעבר אקולוגי הוא מעבר מלאכותי המחבר בתי גידול טבעיים, ומאפשר לבעלי חיים לחצות בבטחה מכשולים מעשה אדם כגון כבישים, תעלות ומסילות רכבת. המעבר נועד לבעלי חיים מכל הסוגים והגדלים, החל בחיפושיות ובעכבישים וכלה ביונקים גדולים; ובהקשר רחב יותר מאפשר המעבר התפשטות גם של צמחייה, פטריות וכיוצא בזה. במסגרת העבודות לשדרוג כביש (1 תל אביב-ירושלים) (הוחל ב-2013 בהקמת גשר אקולוגי בשער הגיא שמאפשר מעבר בעלי חיים בין שתי גדות הכביש המהיר. עם השלמתו במהלך 2016 מהווה הגשר, ברוחב 70 מטר, הגדול ביותר מסוגו בישראל.</p> <p>להעשרה – אפשר לשוחח על ערכים של קיימות ושמירה על הסביבה. מצורף טקסט מידע- שימור מול פיתוח</p>	<p>הקרינו את הסרטון על הגשר האקולוגי. ניתן לסיים את הצגת הסרטון ב03:15.</p>	<p>מסך 24 הגשר האקולוגי - התחשבות במשתמשי הדרך שאינם בני אדם.</p>
	<p>הציגו את חלק ה' של סיפור המסגרת. סכמו את היחידה.</p>	<p>מסך 25 ו-26 סיום וסיכום</p>